

Annales

Instituti

Archaeologici

X - 2014

Godišnjak

*Instituta za
arheologiju*

Nakladnik/Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY

Adresa uredništva/Editor's office adress

Institut za arheologiju/Institute of Archaeology
HR-10000 Zagreb, Ulica Ljudevita Gaja 32
Telefon/phone 385 (0) 1 6150250
fax 385 (0) 1 6055806
e-mail: iarh@iarh.hr
<http://www.iarh.hr>

Glavni i odgovorni urednik/Editor in chief

Marko Dizdar

Izvršne urednice/Desk editors

Kristina Jelinčić Vučković
Kristina Turkalj

Tehničke urednice/Technical editors

Kristina Jelinčić Vučković
Kristina Turkalj

Uredništvo/Editorial board

Katarina Botić, Hrvoje Kalafatić, Siniša Krznar, Ivana Ožanić Roguljić, Ana Konestra, Andreja Kudelić, Asja Tonc,
Marina Ugarković

Izdavački savjet/Editorial committee

Vlasta Begović, Marko Dizdar, Dunja Glogović, Snježana Karavanić, Goranka Lipovac Vrkljan, Branka Migotti, Kornelija Michreiter, Ante Rendić Miočević, Tajana Sekelj Ivančan, Tihomila Težak Gregl, Željko Tomičić, Ante Uglešić

Prijevod na engleski/English translation

Sanjin Mihelić

Lektura/Language editor

Ivana Majer (hrvatski jezik/Croatian)
Sanjin Mihelić (engleski jezik/English)

Dizajn/Design

REBER DESIGN

Korektura/Proofreaders

Kristina Jelinčić Vučković
Kristina Turkalj
Ivana Ožanić Roguljić
Katarina Botić

Računalni slog/Layout

Hrvoje Jambreč

©Institut of archaeology, Zagreb 2014.

SADRŽAJ

Arheološka istraživanja

- 9** **Daria Ložnjak Dizdar**
 Mirela Hutinec
- Sotin – rezultati istraživanja 2013. godine
- 14** **Tomislav Hršak**
 Tino Leleković
 Marko Dizdar
- Rezultati istraživanja nalazišta Batina – Sredno 2013. godine
- 21** **Daria Ložnjak Dizdar**
 Marko Dizdar
- Terenski pregled i arheološki nadzor na rekonstrukciji državne ceste D212, Kneževi Vinogradi – Zmajevac
- 25** **Marko Dizdar**
- Terenski pregled i nadzor na izgradnji dionice državne ceste D-2 – južna obilaznica Osijeka
- 29** **Ivana Ožanić Roguljić**
- Probno arheološko istraživanje lokaliteta Beli Manastir – Popova zemlja (AN 2)
- 34** **Tatjana Tkalčec**
- Probna arheološka istraživanja lokaliteta AN3 Beli Manastir – Sudaraž, sjever na trasi autoceste A5 Beli Manastir – Osijek – Svilaj 2013. godine
- 42** **Hrvoje Kalafatić**
- Probna arheološka istraživanja lokaliteta AN 4 Novi Bolman – Grablje kod Jagodnjaka u Baranji
- 45** **Marija Buzov**
- Probna istraživanja na trasi buduće autoceste A5 Beli Manastir – Osijek – Svilaj, dionica Beli Manastir – Osijek, arheološko nalazište AN 8 Beli Manastir – Atar, Napuštene njive
- 50** **Siniša Krznar**
- Probno arheološko istraživanje lokaliteta Novi Čeminac – Remanec poljana – Krčevine, na trasi spojne ceste istočno od čvora Čeminac – južni krak (AN 9)
- 55** **Tajana Sekelj Ivančan**
- Probni rovovi na arheološkom nalazištu Jagodnjak – Ciglana i Čemin – Ciganska pošta
- 63** **Zorko Marković**
 Katarina Botić
- Podgorač, Ražište – rezultati arheoloških istraživanja 2013. godine
- 69** **Kornelija Minichreiter**
- Slavonski Brod, Galovo, arheološka istraživanja 2013.

CONTENTS

Archaeological Excavations

- 9** **Daria Ložnjak Dizdar**
 Mirela Hutinec
- Sotin – the results of research in 2013*
- 14** **Tomislav Hršak**
 Tino Leleković
 Marko Dizdar
- The results of the investigations at Batina-Sredno in 2013*
- 21** **Daria Ložnjak Dizdar**
 Marko Dizdar
- Field survey and archaeological supervision of the reconstruction of State Road D212, Kneževi Vinogradi – Zmajevac*
- 25** **Marko Dizdar**
- Field survey and supervision of the construction of a section of D-2 State Road – the southern bypass of Osijek*
- 29** **Ivana Ožanić Roguljić**
- Trial archaeological excavations at the Beli Manastir – Popova zemlja site (AS 2)*
- 34** **Tatjana Tkalčec**
- Trial archaeological investigations at AS3 Beli Manastir-Sudaraž, north, on the route of the A5 Beli Manastir – Osijek – Svilaj motorway in 2013*
- 42** **Hrvoje Kalafatić**
- Trial archaeological investigations at the AS4 Novi Bolman-grablje site near Jagodnjak in Baranja*
- 45** **Marija Buzov**
- Trial investigations on the route of the future motorway A5 Beli Manastir – Osijek – Svilaj, the Beli Manastir – Osijek section, the archaeological site AS 8 Beli Manastir – Atar, Napuštene njive*
- 50** **Siniša Krznar**
- Trial archaeological investigation at Novi Čeminac-Remanec poljana-Krčevine, on the route of a connecting road east of south extension Čeminac (AS 9)*
- 55** **Tajana Sekelj Ivančan**
- Trial trenches at the archaeological sites Jagodnjak – Ciglana and Čemin – Ciganska pošta*
- 63** **Zorko Marković**
 Katarina Botić
- Podgorač, Ražište – results of the archaeological excavations in 2013*
- Kornelija Minichreiter**
- Slavonski Brod, Galovo, Archaeological Research in 2013*

- 73** **Tatjana Tkalčec**
Posljednja sezona sustavnih zaštitnih arheoloških istraživanja nalazišta Crkvari – crkva sv. Lovre 2013. godine
The last season of systematic rescue archaeological investigations at Crkvari – St. Lawrence church in 2013
- 82** **Marko Dizdar**
Rezultati istraživanja groblja latenske kulture Zvonimirovo – Veliko polje u 2013. godini
The results of the 2013 excavation at the La Tène culture cemetery in Zvonimirovo – Veliko polje
- 85** **Tatjana Tkalčec**
Iva Kostešić
Izrada digitalnog modela reljefa arheološkog nalazišta na primjeru Gradine kod Špišić Bukovice
The creation of a digital relief model of an archaeological site on the example of Gradina near Špišić Bukovica
- 95** **Daria Ložnjak Dizdar**
Marija Mihaljević
Marko Dizdar
Dolina Glavičice – rezultati istraživanja 2013. godine
Dolina Glavičice – the results of the 2013 investigations
- 99** **Tajana Sekelj Ivančan**
Četvrta sezona arheoloških istraživanja nalazišta Virje – Volarski breg/Sušine
The fourth season of archaeological investigations at Virje – Volarski breg/Sušine
- 104** **Siniša Krznar**
Arheološko istraživanje nalazišta Torčec – Cirkvišće 2013. godine
Archaeological investigation at Torčec-Cirkvišće in 2013
- 110** **Snježana Karavanić**
Andreja Kudelić
Arheološka i geofizička istraživanja na lokalitetu Kalnik – Igrišće 2013. godine
Archaeological and geophysical investigations at the Kalnik-Igrišće site in 2013
- 116** **Tatjana Tkalčec**
Zaštitna arheološka istraživanja nalazišta Krapina – Vukšićev breg u 2013. godini
Rescue archaeological investigations at Krapina – Vukšićev breg in 2013
- 128** **Marina Ugarković**
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić
Tina Neuhauser
Hvar, otok Sveti Klement, uvala Soline, arheološka istraživanja 2013.
Hvar, St. Clement island, Soline Bay, archaeological investigations in 2013
- 134** **Tatjana Tkalčec**
Nastavak konzervatorskih radova na burgu Vrbovcu u Klenovcu Humskom u 2013. godini
The continuation of conservation work at Vrbovec castle in Klenovec Humski in 2013
- 140** **Asja Tonc**
Ivan Radman-Livaja
Rezultati probnih iskopavanja na gradini Svete Trojice 2013. godine
The results of trial excavations at the Holy Trinity (sv. Trojica) hillfort in 2013
- 144** **Goranka Lipovac Vrklijan**
Bartul Šiljeg
Ivana Ožanić Roguljić
Ana Konestra
Sustavna istraživanja lokaliteta Crikvenica – Ad turre: terenski rad i obrada nalaza u 2013. godini
Systematic investigations at Crikvenica – Ad turre: fieldwork and find processing in 2013

148 **Bartul Šiljeg**
Vladimir Kovačić
Nera Šegvić
Iva Kostešić

Arheološko-konzervatorska istraživanja lokaliteta Stancija Blek (Tar) u 2013. godini

148 **Bartul Šiljeg**
Vladimir Kovačić
Nera Šegvić
Iva Kostešić

Archaeological investigations and conservation work at the Stancija Blek site near Tar in 2013

154 **Katarina Botić**

Prikupljanje uzoraka drveta – peta sezona 2013. godine

154 **Katarina Botić**

Wood sampling – fifth season 2013

Terenski pregledi

159 **Daria Ložnjak Dizdar**
Mirela Hutinec
Marko Dizdar

Terenski pregled područja između Sotina i Opatovca

159 **Daria Ložnjak Dizdar**
Mirela Hutinec
Marko Dizdar

Field survey in the area between Sotin and Opatovac

164 **Zorko Marković**
Jasna Jurković
Danimirka Podunavac

Rezultati rekognosciranja arheoloških terena katastarske općine Donja Motičina 2012. godine

164 **Zorko Marković**
Jasna Jurković
Danimirka Podunavac

Results of the archaeological field survey of sites in Cadastral Municipality Donja Motičina in 2012

169 **Marko Dizdar**

Terenski pregled dionice državne ceste D-2 – sjeverna obilaznica Virovitice

169 **Marko Dizdar**

Field survey of a section of D-2 state road – the northern bypass of Virovitica

174 **Hrvoje Kalafatić**

Arheološki terenski pregled područja izgradnje pruge Križevci – Koprivnica – Botovo

174 **Hrvoje Kalafatić**

Archaeological field survey on the route of construction of the Križevci-Koprivnica-Botovo railway

182 **Daria Ložnjak Dizdar**
Tatjana Tkalčec

Terenski pregled predjela lijeve obale srednjeg toka rijeke Glogovnice (Tučenik, Buzadovec, Poljana Križevačka, Cubinec)

182 **Daria Ložnjak Dizdar**
Tatjana Tkalčec

Field survey of the left bank of the middle course of the Glogovnica river (Tučenik, Buzadovec, Poljana Križevačka, Cubinec)

192 **Hrvoje Kalafatić**
Bartul Šiljeg

Arheološki terenski pregled područja izgradnje Nove luke Sisak

192 **Hrvoje Kalafatić**
Bartul Šiljeg

Archaeological field survey in the area of construction of the New Port in Sisak

197 **Marko Dizdar**
Asja Tonc

Terenski pregled na području novoga trajektnog pristaništa Stinica

197 **Marko Dizdar**
Asja Tonc

Field survey in the area of the new ferry port at Stinica

202 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Bartul Šiljeg
Ivana Ožanić Roguljić
Ana Konestra
Iva Kostešić
Nera Šegvić

Projekt Arheološka topografija otoka Raba: rezultati terenskog pregleda poluotoka Lopara u 2013. godini

202 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Bartul Šiljeg
Ivana Ožanić Roguljić
Ana Konestra
Iva Kostešić
Nera Šegvić

The “Archaeological Topography of the Island of Rab” Project: the results of the 2013 field survey of the Lopar Peninsula

Eksperimentalna arheologija

209 Andreja Kudelić

Testiranje horizontalne keramičarske peći i pečenje posuda u redukcijskoj atmosferi

209 Andreja Kudelić

The testing of a horizontal pottery kiln and firing pots in a reductive atmosphere

Ostala znanstvena djelatnost Instituta za arheologiju

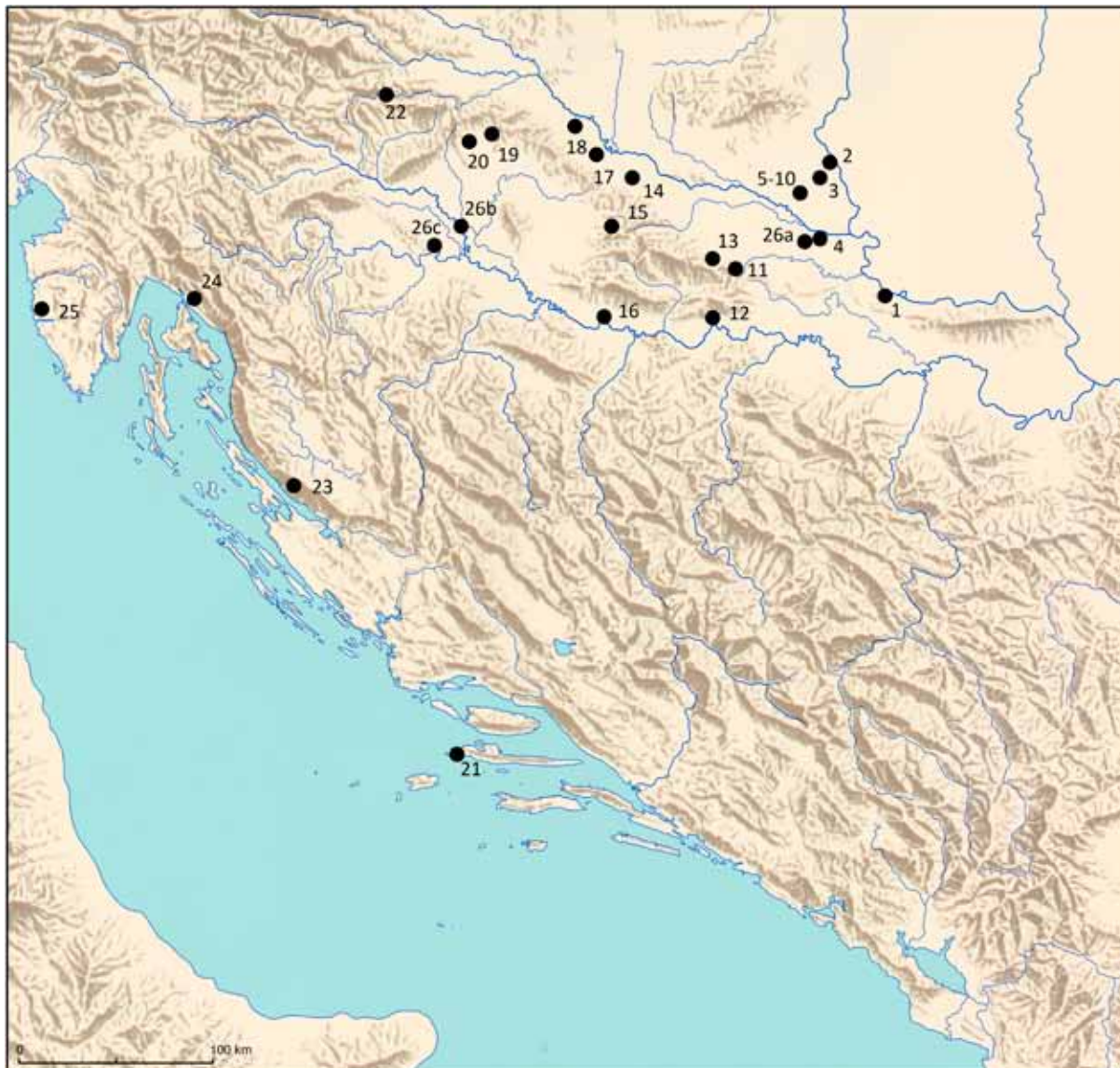
217-228

Additional scientific activity of the Institute

217-228

Arheološka istraživanja

Archaeological Excavations

1. Sotin	14. Zvonimirovo-Veliko polje
2. Batina Sredno	15. Gradina kod Špišić Bukovice
3. Kneževi vinogradi-Zmajevac	16. Dolina Glavičice
4. D2 južna obilaznica Osijek	17. Virje-volarski berg/Sušine
5. AN2 Beli Manastir, Popova zemlja	18. Torčec-Cirkvišće
6. AN3 Beli Manastir-Sudaraž	19. Kalnik Igrišće
7. AN4 Novi Bolman-Grablje kod Jagodnjaka	20. Krapina-Vukšićev breg
8. AN8 Beli Manastir, Atar, Napuštene njive	21. Sv. Klement-Soline
9. AN9 Beli Manastir Novi Čeminac-Remanec poljana-Krčevine	22. Klenovec Humski-Plemički grad Vrbovec
10. AN10 Beli Manastir Jagodnjak, Ciglana i Čemin, Ciganska pošta	23. Gradina Sv. Trojica
11. Podgorač, Ražište	24. Crikvenica-Igralište
12. Slavonski Brod, Galovo	25. Stancija Blek kod Tara
13. Crkvari	26.a, b, c, Osijek, Zagreb, Karlovac: koncentracija nalaza trupaca-detaljnije na karti strana 154

Arheološko-konzervatorska istraživanja lokaliteta Stancija Blek (Tar) u 2013. godini

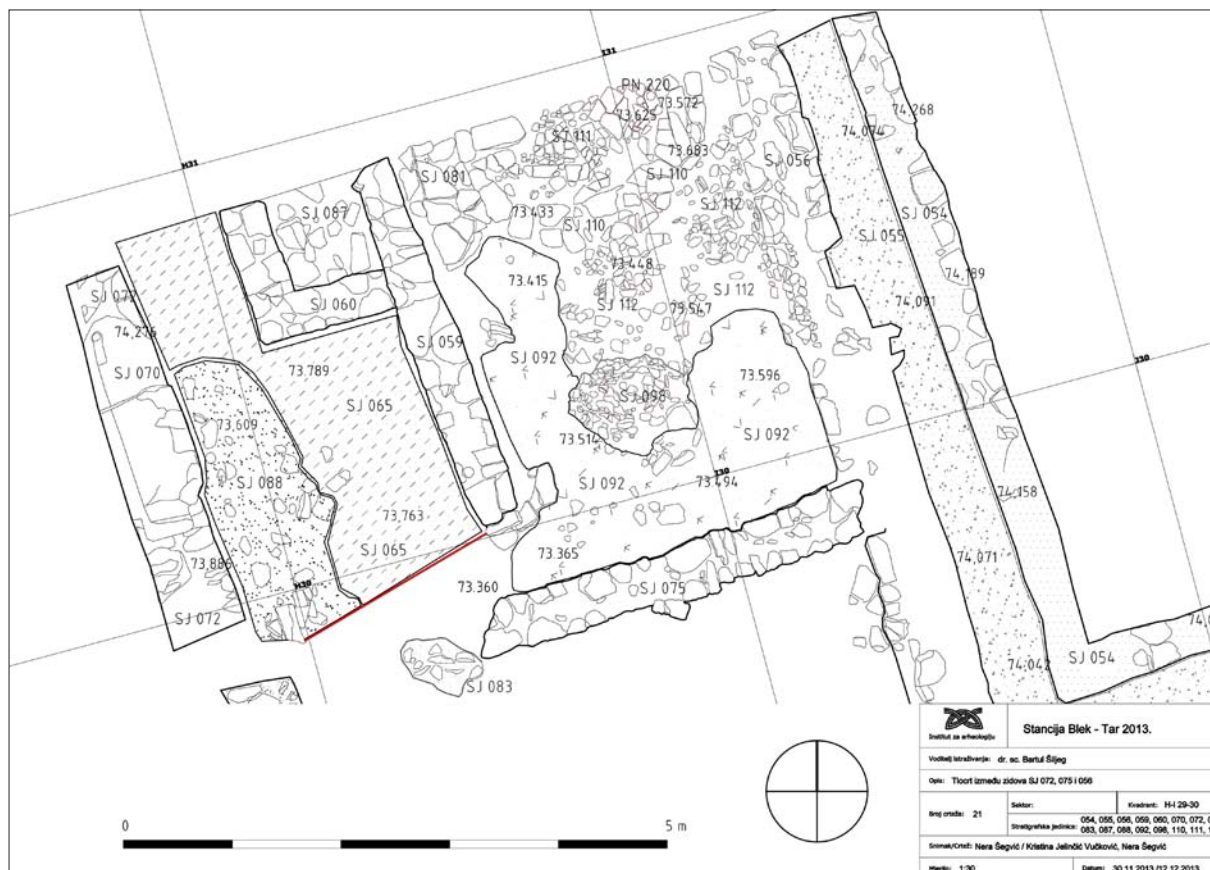
Archaeological investigations and conservation work at the Stancija Blek site near Tar in 2013

Bartul Šiljeg
Vladimir Kovačić
Nera Šegvić
Iva Kostešić

Primljeno/Received: 9. 5. 2014.
Prihvaćeno/Accepted: 9. 5. 2014.

Ovogodišnja arheološka istraživanja na lokalitetu Stanciji Blek nastavila su se na istraživanja provedena 2011. i 2012. godine u tzv. Prostoriji 8 na području arhitektonskog kompleksa na lokalitetu Stancija Blek kod Tara, smještenog unutar antičkog agera Poreča. Na ovom je području prijašnjim istraživanjima pretpostavljena antička rustična vila, kasnoantički kompleks te srednjovjekovno naselje s crkvicom. Ovogodišnjim istraživanjima obuhvaćena je Prostorija 8, gdje su prijašnji radovi definirali niz zidova, paljevinskih slojeva i zapadni dio perimetralnog zida cisterne. Nakon istraživanja 2013. godine jasniji je kronološki slijed u P 8, osobito što se tiče kasnoantičkog i srednjovjekovnog razdoblja. Otkriće peći upućuje na gospodarsku namjenu ovog prostora u kasnoj antici. Uz peć treba vezati i slojeve paljevine južno od peći.

Ključne riječi: Stancija Blek, Tar, antika, kasna antika, srednji vijek, peć, cisterna, keramika
Key words: Stancija Blek, Tar, Antiquity, Late Antiquity, Middle Ages, oven, cistern, pottery

Sl. 1 Tlocrt istraživanja između zidova SJ 056, 072 i 076 (snimka/cртеž: N. Šegvić/K. Jelincić Vučković, I. Kostešić)

Fig. 1 Layout of the investigations between walls SU 056, 072 and 076 (image/drawing by: N. Šegvić/K. Jelincić Vučković, I. Kostešić)

Uvod

U godinama 2008., 2010., 2011. i 2012. Institut za arheologiju, u suradnji sa Zavičajnim muzejom Poreštine, vršio je arheološka istraživanja unutar arhitektonskog kompleksa na lokalitetu Stancija Blek kod Tara.

Lokalitet, smješten ponad Tarske vale unutar plodnog zemljišta na lijevoj strani ušća rijeke Mirne, uklopljen je u rimsko doba u porečki ager i u tome su smislu o njemu pisali A. Šonje i R. Matijašić (Šonje 1982; Matijašić 1988). Povijesni pregled lokaliteta Stancija Blek i širega tarskog područja u više je navrata obradio G. Benčić, ponajprije iščitavajući izvore, koji Tar prvi put spominju 983. godine (Listina Otona II.), a poslije često navode tarske ribnjake i sakralne objekte povezane s lokalitetom (Benčić 2006; 2012).

Arheološka istraživanja na lokalitetu započeli su G. Cuscito i P. Riavez detaljnom snimkom postojeće arhitekture i definicijom faza izgradnje. Prvu, antičku fazu lokaliteta, vjerojatno treba interpretirati kao *villu rusticu*, a vidljiva je u dijelovima zidova gdje prepoznajemo *opus quadratum*. Ostaci preše i toševa, ugrađeni unutar zidova ili pronađeni na lokalitetu, svjedoče o poljoprivrednim aktivnosti na ovom području i potvrđuju interpretaciju prve faze objekta. Kasnoantička faza prepoznata je u arhitekturi središnjeg prostora (P 1), poglavito u vratima s gljivastim otvorom, dok je u nalazima razvidna kroz brojne ulomke afričkih amfora i sive kućanske keramike grublje fature. Nešto kasnija je kapela, odnosno crkvice na istočnoj strani građevnog kompleksa, unutar koje su pronađeni fragmenti pleterne skulpture datirani u 8. i 9. stoljeće. Napuštanje kompleksa, koje je uslijedilo neposredno nakon osnivanja Novog Tara, smješta se u 15. do 16. stoljeće kada povijesni izvori prestaju spominjati Stari Tar (Cuscito, Riavez 2008: 734–735).

Situacija koja je dosad definirana terenskim istraživanjima Instituta za arheologiju i Zavičajnog muzeja Poreštine, posebice u Prostoriji 5 (P 5), ali i u P 8 potvrdila je iznesenu kronološku sliku. Nalazi novca venecijanskih duždeva iz 13. i 14. stoljeća, brojni stakleni nalazi (Šiljeg 2009: 114) te nalazi keramike vrste *maiolica policroma* i *ingobbata invetriata* svjedoče o korištenju kompleksa kroz srednji vijek (Šiljeg et al. 2011: 95), dok brojni nalazi kasnoantičke grube kućanske keramike, afričkih amfora i sigilate, pronađeni i na širem okolnom području, upućuju na intenzivno korištenje ovog prostora u kasnoantičkom razdoblju (Šiljeg et al. 2011: 96; 2012: 105). Kasnoantičkom razdoblju zasad je pripisana i velika cisterna definirana unutar P 8 (Šiljeg et al. 2012: 104). Antički nalazi dosad su ograničeni na P 5, jer su jedino ovdje otkopani dublji slojevi, a uglavnom je riječ o ostacima arhitekture. Postojanje sloja »hidro žbuke« (*opus signinum*) i na ovom području ide u prilog interpretaciji starije faze kao *villae rustice* (Šiljeg et al. 2011: 95).

Istraživanja u Prostoriji 8

Ovogodišnja arheološka istraživanja¹ na lokalitetu Stancija Blek nastavila su se na istraživanja provedena 2011. i 2012. godine u tzv. Prostoriji 8 (Šiljeg et al. 2012: 103–106; 2013: 131–134).

¹ Arheološka istraživanja na lokalitetu Stancija Blek – Tar provedena su u razdoblju od 25. do 30. studenoga 2013. godine. Istraživanja je proveo Institut za arheologiju u sklopu projekta *Sjeverno Hrvatsko primorje u kontekstu antičkog obrambenog sustava* (197-1970685-0683), voditeljice dr. sc. Goranke Lipovac Vrkljan, znanstvene suradnice Instituta za arheologiju, odobrenog od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta RH, uz suradnju Zavičajnog muzeja Poreštine. Voditelj istraživanja bio je dr. sc. Bartul Šiljeg, znanstveni suradnik s Instituta za arheologiju u Zagrebu, dok su arheološku stručnu skupinu sačinjavali zamjenici voditelja Vladimir Kovačić, dipl. arheolog (Zavičajni muzej Poreštine), i Nera Šegvić, dipl. arheologinja (pripravnica na Institutu za arheologiju), te stručne suradnice Iva Kostešić, dipl. arheologinja (pripravnica na Institutu za arheologiju) i Paula Androić, dipl. arheologinja.

Sl. 2 Ulomak otvora staklene boce, PN 178, pronađen u sloju SJ 092 (snimila: N. Šegvić)

Fig. 2 A fragment of the mouth of a glass bottle, SF 178, discovered in layer SU 092 (photo: N. Šegvić)

Kompaktniji sloj crvenkasto-crne boje (sl. 1), SJ 092, koji se nalazio na prostoru između zidova cisterne SJ 054 – 056 i zida SJ 059, a ispod SJ 095 i 096 u ovogodišnjim je istraživanjima uglavnom skinut. Na sjevernom dijelu sloja, uza zid SJ 058 i strukturu SJ 082, nađeno je više ulomaka građevinske keramike. Osim građevinske keramike, češći su bili i ulomci kuhinjske keramike, amfora, morskih školjaka te manji ulomci stakla. Iz nalaza se izdvajaju dio staklenog otvora boce (sl. 2) i dio otvora amfore ili vrča (sl. 3), te rubovi keramičkih posuda. Ispod sloja, uza zid 058, otkrivena je polukružna kamena struktura SJ 110 i nagoreno popločenje SJ 111, koji su protumačeni kao peć (sl. 4–5). Kameni zid peći, SJ 110, točnije se sastoji od jednog do dva reda priklesanog odnosno neobrađenog kamena te ulomaka građevinske keramike (*tegulae*). Sjeverna polovica peći vjerojatno je uništena prilikom postavljanja zida SJ 058, odnosno strukture SJ 082 ispod koje se djelomično nalazi. Popločenje peći, SJ 111, načinjeno je djelomično od većih, plosnatih kamenih blokova, a djelomično od tegula od kojih jedna nosi utisnutu dvoprutu petlju (sl. 5). Okrugla peć slične konstrukcije nađena je u nedalekom rimskom gospodarskom kompleksu u Lorunu (Carre et al. 2007: 485–486). Interpretacija funkcije peći još

Sl. 3 Dio otvora keramičke posude, PN 216 (snimila: N. Šegvić)

Fig. 3 A part of the mouth of a ceramic vessel, SF 216 (photo: N. Šegvić)

Sl. 4 Pogled na peć s juga. Ispod sloja SJ 092 nalazile su se strukture SJ 110 i 111 na koje je nasjela struktura SJ 082 te kasniji zid SJ 058 (snimila: N. Šegvić)

Fig. 4 A view of the oven from the south. Below layer SU 092 were structures SU 110 and 111, which were subsequently superimposed by structure SU 082 and wall SU 112 (photo: N. Šegvić)

uvijek ostaje otvorena, vjerojatno je služila za kućanske potrebe (pečenje kruha), dok bi nalazi zgre upućivali na metaluršku ili staklarsku aktivnost.

Cisterna

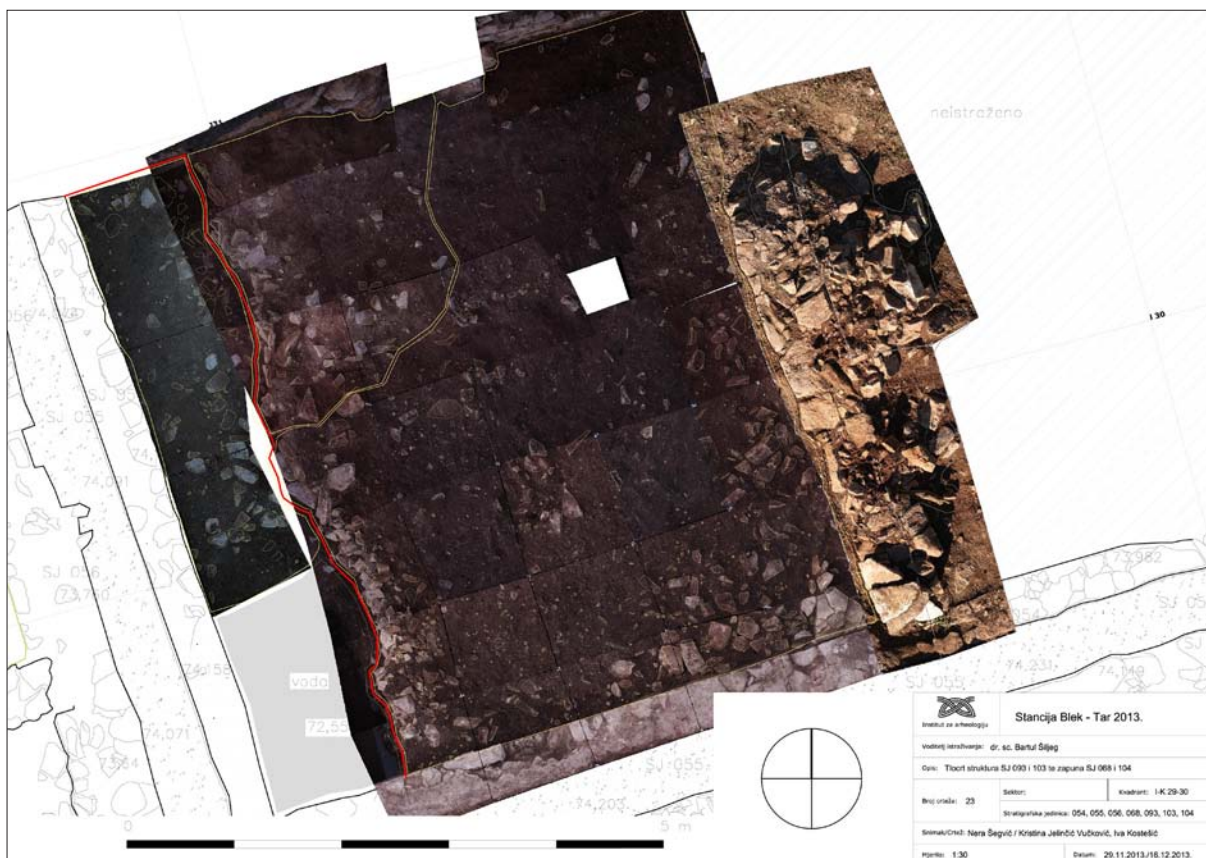
Na prostoru cisterne nastavilo se s uklanjanjem zapune SJ 068, koja je zahvatila gotovo cijelu površinu cisterne, odnosno njezin središnji i južni dio (sl. 6). Najprije se pristupilo istraživanju zapadnog dijela zapune u vidu probnog rova ne bi li se ustanovila dubina i stratigrafija slojeva unutar cisterne. Probni rov, širine oko 1 m i dužine oko 6 m, orijentiran sjever – jug, omeđen je zapadnim i južnim zidovima cisterne (SJ 054–056), te sjevernim zidom (SJ 058). Unutar probnog rova definirana su dva sloja, odnosno sloj SJ 068 u njegovu južnom dijelu i novi sloj SJ 104 u sjevernom. Sloj SJ 068 je rahli sloj sivo-smede zemlje pomiješane s većim neobrađenim kamenim blokovima i primjesom manjega uglatog kamenja. Na apsolutnoj visini od 72,98 m n. v., u južnom dijelu rova, pojavila se voda, koja je otežala daljnje uklanjanje sloja. Rov je u tom dijelu dosegao relativnu dubinu od 150 cm. Unutar sloja pronađeno je svega nekoliko ulomaka kuhinjske keramike, od čega je najzanimljiviji ulomak ruba keramike crvene fature, vjerojatno dio peke (PN 198; sl. 7), s ukrasnom reljefnom trakom na vanjskoj stijenci i urezanim valovnicom na unutarnjoj. U sjevernom dijelu rova djelomično je uklonjen rastresit sloj urušenja, SJ 104 (sl. 6), koji se sastoji od blokova kamenja različitih veličina i razmrvljene blijedožute žbuke. Prostire se od zida SJ 058 na sjeveru i zidova SJ 054–056 na zapadu, te postupno pada prema jugu. Dubina iskopa u sjevernom dijelu iznosi oko 70 cm. Sloj je uglavnom sterilan, izuzev nalaza nekoliko fragmenata životinjskih kosti. Slojevi su nastali zasipanjem cisterne nakon prestanka korištenja.

Istodobno s iskopom probnog rova radilo se na definiranju zida SJ 093 (sl. 8) zabilježenog prilikom prošlogodišnjeg

Sl. 5 Strukture SJ 110 i 111 te sloj SJ 112 (snimila: N. Šegvić)

Fig. 5 Structures SU 110 and 111 and layer SU 112 (photo: N. Šegvić)

Sl. 6 Tlocrt istraživanja cisterne (snimka/cртеж: N. Šegvić/K. Jelinčić Vučković, I. Kostešić)

Fig. 6 Layout of the investigation of the cistern (image/drawing by: N. Šegvić/K. Jelinčić Vučković, I. Kostešić)

Sl. 7 Vanjska i unutarnja stijenka PN 198, pronađeno unutar sloja SJ 068 (snimila: N. Šegvić)

Fig. 7 The exterior and interior walls of SF 198, discovered within layer SU 068 (photo: N. Šegvić)

Sl. 8 Zid SJ 093 i urušenje SJ 103 iznad njega (snimila: N. Šegvić)

Fig. 8 Wall SU 093 and debris SU 103 above it (photo: N. Šegvić)

istraživanja (Šiljeg et al. 2013: 133). Zid, orijentiran u pravcu sjever – jug s blagim otklonom, gotovo je u potpunosti uništen, a struktura je dodatno oslabljena velikim korijenjem. Dužina iznosi oko 430 cm, a puna širina koja se može iščitati samo na njegovu krajnjem južnom dijelu, iznosi oko 80 cm. Na južni zid cisterne postavljen je pod pravim kutom, međutim s njim nije povezan. Zid je građen od relativno pravilnih kamenih blokova bez korištenja žbuke ili drugog veziva. Na središnjem i sjevernom dijelu prekriven je urušenjem (SJ 103) koje se sastoji od većih i manjih blokova doradenog i neobrađenog kamenja pomiješano s rastresitom tamnosmeđom zemljom s primjesama manjega uglatog kamenja.

Nakon iskopa probnog rova te čišćenja zida SJ 093 i njegova urušenja SJ 103, pristupilo se uklanjanju zapune na prostoru cisterne između rova i zida SJ 093. Unutar sloja pronađeni su ulomci metala, stakla, glazirane i kuhinjske keramike te morske školjke. Zapadno od zida SJ 093, uz zidove SJ 054–056, uočena je veća koncentracija keramike, riječ je o manjim ulomcima trbuha i dna kuhinjske keramike fature sivo-smeđe do crne boje s krupnijim primjesama i metličastim ukrasom (sl. 9), te ulomcima ruba kuhinjske keramike fature crne boje s krupnijim primjesama. Nedaleko od toga, nešto sjevernije, uz zid SJ 093 pronađeno je više ulomaka trbuha keramike crne fature s krupnijim primjesama i metličastim ukrasom. Ova se keramika kronološki smješta u šire razdoblje kasne antike i srednjeg vijeka.

Zaključak

Istraživanjem paljevinskih slojeva zapadno od cisterne, otkrivena je vjerojatno krušna peć od koje potječe dio ako ne i svi slojevi paljevine. Slična peć se nalazi u Loronu gdje je pripisana keramičarskoj proizvodnji u sklopu veće radionice koja je našla svoje mjesto u ranijoj vili. Ostaci peći su slični većem broju peći koje se donose u novom broju *Gallije* iz 2013. (Gallia 2013) posvećenom upravo kuhinjskim postrojenjima u antičko

vrijeme. Pronađena zgura, veći broj manjih komada upućuje na mogućnost postojanja neke druge peći ili je otkrivena peć korištena i za preradu (doradu) metala. Zid istražen unutar ostataka cisterne pripada nekoj od posljednjih faza života na građevnom sklopu, a sačuvan je u temeljnoj fazi te orijentacijom slijedi sve ranije zidove. Većina keramike iz zapuna cisterne pripada kasnoantičkim ostacima pa je cisterna izgubila svoju funkciju vjerojatno na kraju kasnoantičke faze. U donjem dijelu nije pretrpjela veća oštećenja što pokazuje voda koja se pojavila na relativnoj dubini od 1,5 m.

Sl. 9 Ulomak ruba crne kuhinjske keramike, PN 206, iz sloja SJ 068 (snimila: N. Šegvić)

Fig. 9 A rim fragment of black kitchenware, SF 206, from layer SU 068 (photo: N. Šegvić)

Literatura

- Benčić G., 2006, Nastanak Tara – Od kule do naselja, in: *Tar, Frata, Vabriga: kulturna baština*, Ratković D. (ed.), **Pučko otvoreno učilište** – Zavičajni muzej Poreštine, Poreč, 323–335.
- Benčić, G. 2012, Ningus: najveća komunikacijska veza između obale i unutrašnjosti Istre, in: *Sjeverno priobalje Poreštine u antici*, Carre M.-B., Kovačić V., Tassaux F. (eds.), Zavičajni muzej Poreštine, Poreč, 47–60.
- Carre, M.-B., D'Inca, C., Kovačić, V., Marchiori, A., Tassaux, F., Zabeo, M. 2007, Loron-Lorun, Parenzo-Poreč, Istria. Una Villa Maritima nell'agro parentino: la campagna di ricerca 2006, *Histria Antiqua*, 15, 479–500.
- Cuscito, G., Riavez, P. 2008, Torre di Parenzo. Risultati delle analisi architettonico/stratigrafiche, *Archaeologia Adriatica*, Vol. 2, No. 2, 727–737.
- Gallia, Tome 70.1, 2013, *Cuisines et boulangeries en gaule romaine*, Paris.
- Matijašić, R. 1988, *Ageri antičkih kolonija Pola i Parentium i njihova naseljenost od I. do III. stoljeća*, Zagreb.
- Šiljeg, B. 2009, Arheološko-konzervatorska istraživanja lokaliteta Stancija Blek kod Tara u 2008. g., *Annales Instituti Archaeologici*, V, 113–115.
- Šiljeg, B., Kovačić, V., Kudelić, A., Konestra, A. 2011, Arheološko-konzervatorska istraživanja lokaliteta Stancija Blek kod Tara u 2010. g., *Annales Instituti Archaeologici*, VII, 93–96.
- Šiljeg, B., Kovačić, V., Konestra, A. 2012, Arheološko-konzervatorska istraživanja lokaliteta Stancija Blek kod Tara 2011. g., *Annales Instituti Archaeologici*, VIII, 103–106.
- Šiljeg, B., Kovačić, V., Konestra, A., 2013, Nastavak arheološko-konzervatorskih istraživanja lokaliteta Stancija Blek (Tar) u 2012. godini, *Annales Instituti Archaeologici*, IX, 131–134.
- Šonje, A. 1982, *Crkvena arhitektura zapadne Istre*, Pazin.

Summary

The Institute of Archaeology in Zagreb, in collaboration with the Poreč Regional Museum, carried out the archaeological investigations within the architectural complex at the Stancija Blek site near Tar in 2008, 2010, 2011 and 2012.

The site, situated on fertile land above the Tar Cove on the left side of the mouth of the Mirna river, was incorporated in Roman times into the ager of Poreč, as discussed by A. Šonje and R. Matijašić (Šonje 1982; Matijašić 1988). The history of the Stancija Blek site and the wider area of Tar were reviewed on several occasions by G. Benčić, based primarily on the study of sources, in which Tar was for the first time mentioned in 983 (a charter by Otto II) (Benčić 2006; Benčić 2012).

This year's research of the cremation layers west of the cistern yielded what is probably a bread oven as the cause of, if not all, then at least a part of the burnt layers. A similar oven found at Loron was attributed to the production of pottery within a larger workshop organised within a former villa. The remains of the oven are similar to a number of kilns published in the 2013 volume of the Gallia journal (Gallia 2013, Cuisines et boulangeries en Gaule romaine), dedicated precisely to kitchen installations during Antiquity.

The many discovered small pieces of slag point to the possibility of the existence of another oven, although it is also possible that the discovered oven was used for processing metals. The wall investigated within the remains of the cistern belongs to one of the last phases of life in the architectural complex. It is preserved at the foundation level and its orientation follows that of all the earlier walls. Most of the pottery from the fill of the cistern belongs to the remains from Late Antiquity, which allows us to conclude that the cistern lost its function probably at the end of Late Antiquity. It did not suffer any greater damage in the lower part, as demonstrated by the appearance of water at a relative depth of 1.5 m.

